

**LIETUVOS RESPUBLIKOS GAMTINIŲ DUJŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1973
2 IR 46 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo Nr. VIII-1973 2 ir 46 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimą paskatinusios priežastys:

Dėl 2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijos pradėtos karinės invazijos į Ukrainą susidarė neprognozuojamos geopolitinės aplinkybės ir situacija tarptautinėse energijos išteklių rinkose. Pažymėtina, kad rekordiniai ir beprecedenčiai elektros ir gamtinių dujų kainos išaugimai ir svyravimai prasidėjo dar 2021 metų antroje pusėje ir buvo nulemti Rusijos vykdomos energetikos politikos bei sprendimų mažinti gamtinių dujų eksporto apimtį Europos Sąjungos šalims ir mažiau pildyti Europoje esančias požemines gamtinių dujų saugyklas 2021–2022 metų žiemos sezonui.

Rusijos valdžia priėmė sprendimus ir nustatė reikalavimus Europos dujų tiekėjams už iš Rusijos tiekiamas gamtines dujas atsiskaityti rubliais. Šis reikalavimas Europos Sąjungos šalių buvo vieningai įvertintas kaip vienašalis veiksmas laikytinas galiojančių sutarčių pažeidimu.

2022 m. balandžio 27 d. Rusija sustabdė gamtinių dujų tiekimą Lenkijai ir Bulgarijai, prisidengdama argumentu, kad pastarosios valstybės nesutinka mokėti už dujas Rusijos rubliais.

Visos šios aplinkybės patvirtina, kad energetinių išteklių tiekimą Rusija naudoja kaip politikos formavimo, ekonominio poveikio ir šantažo įrankį, o gamtinių dujų tiekimas iš Rusijos nėra prognozuojamas, patikimas ir saugus.

Dėl šių priežasčių reikalingi teisinio reglamentavimo pakeitimai, siekiant įgyvendinti nacionalinio ir energetinio saugumo tikslus, užtikrinti svarbius visuomenės ir valstybės interesus, patikimą ir nepertraukiamą gamtinių dujų tiekimą Lietuvos vartotojams, atsisakant gamtinių dujų tiekimo iš valstybių, kurios kelia grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinio saugumo interesų užtikrinimui.

Atkreiptinas dėmesys, kad siekiant nepertraukiamo gamtinių dujų tiekimo iš patikimų šaltinių, Lietuvos Respublikoje yra sukurta gamtinių dujų tiekimo infrastruktūra: Klaipėdos suskystintų gamtinių dujų terminalas (toliau – SGD) terminalas, dujotiekių jungtis su Lenkijos Respublika (GIPL), jungtis su Latvijos Respublika, kurios sudaro Lietuvoje veikiantiems gamtinių dujų tiekėjams galimybes įsigyti gamtines dujas iš skirtingų gamtinių dujų tiekimo šaltinių, prireikus jas saugoti Latvijos Inčukalnio požeminėje gamtinių dujų saugykloje ir jas patikimai tiekti Lietuvos vartotojams.

Pažymėtina, kad nuo 2022 metų balandžio pradžios, kai Rusija vienašališkai pareikalavo už tiekiamas gamtines dujas atsiskaityti Rusijos rubliais, gamtinės dujos iš Rusijos į Lietuvą nebeteikiamos ir SGD terminalas tapo pagrindiniu dujų šaltiniu Lietuvai, taip pat dujos prireikus tiekiamos iš gamtinių dujų saugyklos Latvijoje. Pažymėtina, kad gamtinių dujų sistema funkcionuoja stabiliai, dujų tiekimo ribojimų vartotojams nėra. 2022 metų gegužės 1 d. pradėjo veikti dujotiekių jungtis su Lenkijos Respublika (GIPL), kuri sudaro dar geresnes gamtinių dujų tiekimo ir rinkos funkcionavimo sąlygas. Taigi pastaraisiais metais pasikeitusios gamtinių dujų tiekimo kryptys, atsiradusios gamtinių dujų tiekimo alternatyvos bei sukurtos rinkos sąlygos leidžia užtikrinti patikimą gamtinių dujų tiekimą vartotojams, atsisakant dujų tiekimo iš Rusijos.

Pažymėtina, kad 2022 m. kovo 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė rezoliuciją Nr. XIV-967 „Dėl energetikos išteklių importo iš šalių, vykdančių karinę agresiją prieš Ukrainą ir Lietuvos energetikos sistemos stiprinimo“, kuria pakvietė Lietuvos Respublikos Vyriausybę siūlyti sprendimus per įmanomai trumpiausią laikotarpį nutraukti Rusijos gamtinių dujų importą ir vartojimą bei užtikrinti teisinę bazę, kuri leistų Lietuvos įmonėms nutraukti sutartis dėl energetinių išteklių iš Rusijos įsigijimo.

Įstatymo projekto tikslai:

- užtikrinti Lietuvos Respublikos nacionalinio ir energetinio saugumo tikslų įgyvendinimą;

- sudaryti teisinės sąlygas užtikrinti patikimą ir saugų gamtinių dujų tiekimą;
- uždrausti gamtinių importą į Lietuvos gamtinių dujų perdavimo sistemą ir SGD terminalo iš nacionaliniam ir energetiniam saugumui grėsmę keliančių valstybių gamtinių dujų.

Įstatymo projektui keliami uždaviniai:

Sukurti naujas teisinio reguliavimo nuostatas, sudarančias sąlygas:

- SGD terminalo operatoriui terminalo pajėgumus naudoti suskystintoms gamtinėms dujoms tiekti iš tik valstybių, kurios pagal Nacionalinio saugumo strategiją nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinio saugumo interesų užtikrinimui, taip pat iš gamtinių dujų tiekimo įmonių, kurios nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui;
- Gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriui nesuteikti teisės naudotis perdavimo sistema sistemos naudotojams, kurie tieks gamtines dujas į (per) Lietuvos Respublikos teritoriją tiesiogiai iš valstybių (išskyrus gamtinių dujų tranzitą į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį), kurios pagal Nacionalinio saugumo strategiją kelia grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinių interesų užtikrinimui.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projektą parengė Energetikos ministerijos Energetinio saugumo grupė (grupės vadovas Dainius Bražiūnas, tel. 8 699 07102, el. p. dainius.braziunas@enmin.lt, tiesioginis rengėjas – patarėjas Gintautas Danaitis, tel. 8 602 47315, el. p. gintautas.danaitis@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai Gamtinių dujų įstatyme (toliau – GDĮ) ar kituose įstatymuose nėra reglamentuojami.

GDĮ 45 straipsnio 2 dalyje taip pat nurodyta, kad Vyriausybė nustato konkrečias saugumą užtikrinančias priemones, kurių įgyvendinimas Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai (toliau – Taryba), gamtinių dujų įmonėms ir vartotojams yra privalomas. Vyriausybė 2022 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. 225 nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 163 „Dėl Gamtinių dujų tiekimo patikimumo užtikrinimo priemonių aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ yra nustačiusi ribojimus dėl SGD terminalo pajėgumų naudojimo suskystintoms gamtinėms dujoms tiekti iš tik valstybių, kurios pagal Nacionalinio saugumo strategiją nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinio saugumo interesų užtikrinimui, taip pat iš gamtinių dujų tiekimo įmonių, kurios nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui.

GDĮ 18 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad gamtinės dujos transportuojamos tranzitu asmenų tarpusavio susitarimu, pagal sutartis ir atsižvelgiant į esamų perdavimo sistemų pajėgumą bei prioritetinį šalies sistemos naudotojų poreikių tenkinimą. Šio straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad Vyriausybė (ar jos įgaliota institucija) gali nustatyti Lietuvos Respublikos gamtinių dujų sektoriaus saugumui ir patikimumui užtikrinti būtinas priemones, susijusias su gamtinių dujų transportavimo tranzitu per Lietuvos Respubliką. Dujų tiekimo sutrikimo atveju tranzitu transportuojamų dujų kiekiai ribojami proporcingai šalies vartotojams ribojamiems dujų kiekiams. Dujų tiekimo nutraukimo atveju dujų transportavimas tranzitu nutraukiamas nedelsiant.

GDĮ 7 straipsnio 7 straipsnio 2 dalies 17 punkte Tarybai nustatyta pareiga stebėti gamtinių dujų tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją srautus ir teikti metines ataskaitas Vyriausybei.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma įtvirtinti dvi naujas gamtinių dujų saugumą užtikrinančias priemones, t. y. nustatyti teisę Lietuvos gamtinių dujų perdavimo sistema ir Lietuvos

SGD terminalu naudotis asmenims, kurie nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ar nacionalinių interesų užtikrinimui.

Tokiu būdu bus sudarytos sąlygos SGD terminalo operatoriui terminalo pajėgumus ar jų dalį rezervuoti ir (ar) naudoti suskystintoms gamtinėms dujoms tiekti iš tik valstybių, kurios pagal Nacionalinio saugumo strategiją nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinio saugumo interesų užtikrinimui, taip pat iš gamtinių dujų tiekimo įmonių, kurios nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui.

Gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorius galės suteikti teises naudotis perdavimo sistema sistemos naudotojams, siekiantiems tiekti gamtines dujas į (per) Lietuvos Respublikos teritoriją tiesiogiai iš valstybių, kurios pagal Nacionalinio saugumo strategiją nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinių interesų užtikrinimui. Taip pat numatoma, kad teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo sistema ribojimas nebūtų taikomas asmenims, transportuojantiems gamtines dujas iš Baltarusijos Respublikos tranzitu į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį.

Siekiant aiškumo ir teisinio apibrėžtumo, kas yra SGD terminalo operatorius, Gamtinių dujų įstatymo 2 straipsnio 2 dalis papildoma nauja nuoroda į Lietuvos Respublikos suskystintų gamtinių terminalo įstatymą (Įstatymo projekto 1 straipsnis).

Priėmus siūlomus pakeitimus, bus atsisakyta gamtinių dujų tiekimo iš valstybių, kurios pagal Nacionalinio saugumo strategiją kelia grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinių interesų užtikrinimui. Tai prisidės prie nacionalinio ir energetinio saugumo tikslų įgyvendinimo, svarbių visuomenės ir valstybės interesų užtikrinimo, patikimo ir nepertraukiamo gamtinių dujų tiekimo Lietuvos vartotojams. Taip pat bus užtikrinta galimybė SGD terminalui priimti maksimalų kiekį didžiųjų suskystintų gamtinių dujų krovinių ir maksimaliai išnaudoti SGD terminalo pajėgumus patikimam ir saugiam gamtinių dujų tiekimui.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Neigiamų Įstatymo projekto pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo projektu numatytas teisinis reguliavimas turėtų sudaryti sąlygas SGD terminalo operatoriui leisti naudotis SGD terminalo pajėgumais ar jų dalį rezervuoti ir (ar) naudoti suskystintoms gamtinėms dujoms tiekti tik iš valstybių, kurios pagal Nacionalinio saugumo strategiją nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinio saugumo interesų užtikrinimui, ir tik iš tiekimo įmonių, kurios nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, o gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriui leisti naudotis perdavimo sistema sistemos naudotojams tiekti gamtines dujas į (per) Lietuvos Respublikos teritoriją tik tiesiogiai iš valstybių (išskyrus gamtinių dujų tranzitą į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį), kurios pagal Nacionalinio saugumo strategiją nekelia grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir nacionalinių interesų užtikrinimui.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų, taip pat nereikės pripažinti teisės aktų netekusiais galios.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektus reglamentuojami klausimai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą, įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu konsultuotasi su AB „Amber Grid“ ir AB „Klaipėdos nafta“ atstovais.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Nėra.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.